

Siyasi Partiler Kanunu

(Resmî Gazete ile yayımı : 16.7.1965 - Sayı : 12050)

No.
648

Kabul tarihi
13 . 7 . 1965

BİRİNCİ KISIM

Genel Esaslar

Siyasi parti

MADDE 1. — Siyasi partiler, toplum ve Devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahallî idareler seçimleri yolu ile ve belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propagandaları açık olan kuruluşlardır.

Siyasi partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi parti niteliğinde dernekleri kurma yasağı

MADDE 2. — Dernekler, belli bir siyasi partiyi desteklemek veya desteklememek yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği veya mahallî idareler veya muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde belli adayları desteklemek veya desteklememek yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak amacıyla kurulamaz.

Kuruluş ve çalışma serbestliği

MADDE 3. — Siyasi partilerin kurulması serbesttir; önceden izin alma şartına bağlı değildir. Siyasi partiler, kanun çerçevesinde serbestçe faaliyette bulunurlar.

Üye olma ve üyelikten ayrılma serbestliği

MADDE 4. — Her Türk vatandaşı, kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şartlara ve usullere göre siyasi partilere üye olmakta ve dilediği anda üyelikten çekilmekte serbesttir.

Kimse aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olamaz; aksi halde üyelik sıfatı bu siyasi partilerin hepsinde sona ermiş sayılır.

Siyasi partilerin teşkilâtı

MADDE 5. — Siyasi partilerin teşkilâtı, merkez organları ile il ve ilçe teşkilâtından ve parti tüzüklerinin köy ve mahallelerde öngördüğü görevliler ile yardımcı kuruluşlardan ve varsa Türkiye Büyük Millet Meclisindeki, il genel meclislerindeki ve belediye meclislerindeki gruplarından ibarettir.

İKİNCİ KISIM

Siyasi partilerin teşkilatlanması

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş

Partinin kurulması

MADDE 6. — Siyasi partiler, milletvekilliğine seçilme yeterliğine sahip en az onbeş Türk vatandaşı tarafından kurulur.

Siyasi parti, kuruluş bildirisinin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanır. Bu bildirisinin bütün kurucular tarafından imzalanması ve imzalarının yanında kurucuların ad, soyadı, meslek veya sanat ve ikametgâhları ile siyasi partinin adının ve genel merkez adresinin belirtilmesi ve partinin tüzüğü ile programının iki örneğinin bildiriye ekli olarak verilmesi şarttır.

İçişleri Bakanlığı, kuruluş bildirisi ile eklerinde noksanlık görürse, noksanların tamamlanmasını, bildirisinin verilmesinden başlayarak otuz gün içinde yazı ile ister.

İçişleri Bakanlığı, parti tüzüğüne göre partinin merkez organlarının seçilmesine kadar, kurucuların kanunda gösterilen şartları haiz olduklarının tevsik edilmesini yazıyla isteyebilir.

3 ncü ve 4 ncü fıkralarda söz konusu istemin tebliği tarihinden başlayarak altmış gün içinde noksanlık giderilmediği veya tevsik sağlanmadığı takdirde, siyasi partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır.

Siyasi partiler sicili

MADDE 7. — Anayasa Mahkemesince siyasi partiler için bir sicil tutulur. Siyasi partiler sicilinde hangi belge ve bilgilerin bulunacağı ve sicilin nasıl tutulacağı Anayasa Mahkemesi İhtizüzüğü ile tesbit edilir.

Ba sicil herkese açıktır.

İKİNCİ BÖLÜM

Üyelik ve organlarda görev alma

Partilere üye olmayacak kimseler

MADDE 8. — Türk vatandaşı olmayanlar, reşidolmayanlar, kısıtlı olanlar, kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlar, lise veya eşidi veya daha alt kademede öğrenim kurumlarında öğrenci olanlar, memurlar ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ve özel kanunla veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş bankaların ve teşekküllerin yönetim ve denetim işlerinde çalışanlar ile aylıklı ve yevmiyeli memurları ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların merkez kurullarında görev alanlar, siyasi partilere üye olmazlar.

Kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlardan, memnu haklarının iadesine 9 Temmuz 1961 tarihinden önce karar verilmiş veya 9 Temmuz 1961 tarihinden önce memnu haklarının iadesine hak kazandığı yetkili mahkeme tarafından bu konuda sonradan verilen kesin karar ile tevsik edilmiş bulunanlar hakkında, yukardaki fıkra hükmü uygulanmaz.

Üniversite öğretim üyeleri ve öğretim üyesi yardımcıları, memurların 1 nci fıkra gereğince tabii olduğu yasaklamamanın dışındadır; ancak, bunların siyasi partilerde genel merkezdeki karar ve yönetim görevleri dışında görev almaları mümkün değildir.

Üyelğe kabul şartları

MADDE 9. — Siyasi parti üyesi olmaya kanuna göre ehil olanların üyelğe kabul şartları siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir. Ancak, üyelğe kabul edilmeyen bir kimsenin, üyelik dilekçesini reddeden teşkilât kademesinin üstündeki teşkilât kademelerine parti tüzüğünde gösterilen şekilde itiraz hakkı vardır.

Siyasi partiler, üye olma istemlerini, sebep göstermeksizin reddedebilirler.

Siyasi parti tüzüğündeki kabul şartlarında, üyelik için başvuranlar arasında, dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre, sınıf ve meslek farkı gözetilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Merkez teşkilâtı

Genel Kongre

MADDE 10. — Siyasi partinin en yüksek organı genel kongredir. Genel kongre parti tüzüğünde başka türlü de adlandırılabilir.

Genel kongrenin :

a) Seçilmiş üyeleri : Türkiye Büyük Millet Meclisinin genel oyla seçilen üye tamsayısının iki katından fazla olmamak kaydıyla, parti tüzüğünde gösterilen şekilde ve sayıda il kongrelerince seçilen delegeler; ve

b) Tabii üyeleri : Parti genel başkanı ile parti tüzüğüne göre seçilen merkez organları üyeleri; partinin üyesi olan Bakanlar Kurulu üyeleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleridir.

Taşdıkları sıfat dolayısıyla genel kongre üyesi olan kimselerin, ayrıca il kongrelerince delege olarak seçilmeleri caiz değildir.

Parti tüzüğünde parti genel başkanının genel kongrece seçilmesi öngörülmüş ise parti genel başkanını, parti tüzüğüne genel kongrece seçilmesi öngörülmüş olan partinin merkez karar, yönetim ve disiplin organları üyelerini gizli oyla seçmek; partinin tüzük ve programında değişiklik yapmak; partinin kesinhesabını kabul ve merkez karar organını ibra etmek yahut kesinhesabı reddetmek; toplumu ve Devleti ilgilendiren konularla kamu faaliyetleri ve parti politikası hakkında genel nitelikte olmak şartıyla temenni kararları veya bağlayıcı kararlar almak; kanunun veya parti tüzüğünün gösterdiği sair hususları karara bağlamak; partinin feshine veya başka bir partiyle birleşmesine ve böylece hukukî varlığı sona erecek partinin mallarının tasfiye suretine dair kararlar vermek genel kongrenin yetkilerindedir.

Genel kongrenin olağan toplantıları iki yılda bir yapılır. Olağanüstü toplantılar, genel başkanın veya merkez karar organının yahut genel kongre üyelerinden en az beşte birinin yazılı isteği üzerine yapılır.

Partinin kurucuları, ilk genel kongrenin tabii üyeleridir. Parti kurucuları ilk genel kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar. Ancak, bu hüküm, partitüzüğüne göre seçilecek genel kongre delegelerinin kurucuların sayısından az olduğu hallerde uygulanmaz.

Genel kongre ilk toplantısını yapmaya kadar, genel kongre yetkilerini kurucular kurulu kullanır. Partinin genel başkanı ve merkez karar, yönetim ve disiplin organları üyeleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bu kurulun tabii üyesidirler.

Genel kongrenin toplantı yetersayısı, genel kongre üye tamsayısının salt çoğunluğudur. İlk çağrı üzerine yapılan toplantıda toplantı yetersayısı bulunamıyorsa, ikinci çağrı üzerine yapıla-

cak toplantıda toplantı yetersayısı aranmaz. Genel kongrenin karar yetersayısı, kanunda veya parti tüzüğünde daha büyük bir sayı gösterilmediği hallerde, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur.

Partinin tüzük ve programında değişiklik yapılmasına dair teklifleri ve toplum ve Devlet düzenini veya kamu faaliyetlerini yahut parti politikasını ilgilendiren konularda karar alınmasına dair teklifleri karara bağlamak için, bunların genel başkan yahut merkez karar veya yönetim organı veya genel kongre üyelerinin en az yirmide biri tarafından ileri sürülmüş olması gerekir. Bu teklifler, genel kongrece seçilecek bir komisyonda görüşüldükten sonra, genel kongre, komisyon raporunu inceler.

Merkez karar organı

MADDE 11. — Siyasi partinin merkez karar organı, parti tüzüğünde gösterilen şekilde kurulur; merkez karar organının üye sayısı onbeşten az olamaz.

Merkez karar organı, iki genel kongre arasında, parti tüzük ve programına ve genel kongre kararlarına uymak şartıyla, partiyi ilgilendiren hususlarda karar almak yetkisine sahiptir. Parti işlerini düzenliyen parti yönetmelikleri de bu organ tarafından yapılır.

Merkez karar organı, zorlayıcı sebepler dolayısıyla genel kongrenin toplanamadığı hallerde, partinin hukuki varlığına son verilmesiyle tüzük ve programının değiştirilmesi dışında bütün kararları alabilir.

Parti tüzüğü, merkez karar organını, aynı zamanda, merkez yönetim organı olarak görevlendirebilir veya ayrı bir merkez yönetim organının kurulmasını öngörebilir.

Merkez karar organının, parti tüzüğü ile merkez yönetim organı olarak görevlendirilmediği hallerde, en az altı ayda bir toplanması şarttır. Olağanüstü toplantılar için çağrı, genel başkan tarafından yapılır.

Merkez disiplin organı

MADDE 12. — Siyasi partinin merkez disiplin organı veya organları parti tüzüğünde gösterilen şekilde kurulur. Bu organların üye sayısı yediden az olamaz.

Genel başkan

MADDE 13. — Parti genel başkanı, parti tüzüğüne göre seçilir.

Partiyi temsil yetkisi genel başkana aittir. Parti adına dâva açma yetkisi ve dâvada husumet yetkisi, genel başkana veya ona izafeten bu yetkileri kullanmak üzere parti tüzüğünün göstereceği parti mercilerine aittir.

Parti genel başkanı, merkez karar ve yönetim organlarının tabii başkanıdır.

Parti tüzüğü, genel başkana görevinin yerine getirilmesinde ve yetkilerinin kullanılmasında yardımcılık veya vekillik etmek üzere, genel başkan yardımcısı, genel başkanvekili veya genel sekreter gibi adlarla gerekli gördüğü sayıda yardımcı mercileri öngörebilir. Bunların ne suretle seçileceğini parti tüzüğü gösterir.

Hükümete katılmıyan siyasi partiler arasında Millet Meclisinde kırkbeşten az olmamak üzere en fazla milletvekiline sahibolan partinin genel başkanına, anamuhalefet partisi lideri sıfatıyla, Devlet Protokolünde Başbakanın sonra ve Bakanlar Kurulunun diğer üyelerinden önce yer verilir.

Hükümete katılmıyan siyasi partilerin Millet Meclisinde sahib oldukları milletvekili sayısı kırkbeşten fazla ve sayıca eşitse, son milletvekili genel seçimlerinde aldıkları muteber oy sayısı tercih sebebi olur. Bu oylar da eşitse, aralarında kur'a çekilir.

Anamuhalefet partisi liderine ayrılan resmî taşıt aracının seçimlerde kullanılmasında, Başbakan'a ait resmî taşıt aracının seçimlerde kullanılmasına dair kanuni kayıtlamalar uygulanır.

Merkezdeki diğer organlar

MADDE 14. — Parti tüzüğü, merkez denetçiliği gibi başka merkez organları ve mercileri de kurabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İl ve ilçe teşkilâtı

İl teşkilâtı

MADDE 15. — 1. İl kongresi, sayısı binden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden kuruludur. O seçim çevresinin partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile il yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir; ancak geçici il yönetim kurulu başkan ve üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

İl kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İl yönetim kurulu, il başkanının başkanlığında olmak üzere, parti tüzüğünün göstereceği sayıda - il başkanı dâhil - yedi ilâ onbeş üyeden kurulur.

İl yönetim kurulunun il kongresince nasıl seçileceği, merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl isten elçektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl kurulacağı parti tüzüğünde gösterilir. İsten elçektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak kırkbeş gün içinde il kongresi toplanarak yeni daimî il yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde il kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

3. İl teşkilâtı arasında bir il disiplin kurulu bulunur. İl başkanıyla il disiplin kurulunun nasıl seçileceği ve il disiplin kurulunun üye sayısı, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Yukardaki bendlerde yazılı kurullar üyelerinin yedeklerinin sayısı, nasıl seçileceği ve ne suretle göreve çağrılacağı parti tüzüğünde gösterilir.

5. Bu maddede yazılı kurulların görev ve yetkileri, parti tüzüğünde belirtilir.

İlçe teşkilâtı

MADDE 16. — 1. İlçe kongresi, ilçe çevresindeki muhtarlık bölgelerinde partiye kayıtlı bulunan parti üyelerinin parti tüzüğü ile düzenlenen şekilde seçtikleri sayısı altı yüzü aşmayan delegelerden kuruludur. İlçe yönetim kurulu ve - varsa - ilçe disiplin kurulu başkan ve üyeleri, ilçe kongresinin tabii üyeleridir; ancak, geçici ilçe yönetim kurulu başkan ve üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

İlçe kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İlçe yönetim kurulu, ilçe başkanının başkanlığında olmak üzere, - ilçe başkanı dâhil - beş ilâ onbir üyeden kurulur.

İlçe yönetim kurulunun ilçe kongresince nasıl seçileceği, il yönetim kurulunca veya merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl isten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl kurulacağı, parti tüzüğünde gösterilir. İsten el çektirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak kırkbeş gün içerisinde ilçe kongresi toplanarak yeni daimî ilçe yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde ilçe kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

3. İlçe başkanının ve diğer ilçe teşkilâtı kurullarının nasıl seçileceği ve ilçe teşkilâtı kurullarının görev ve yetkileri, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Yukardaki bendlerde yazılı kurullar üyelerinin yedeklerinin sayısı, nasıl seçileceği ve ne suretle göreve çağrılacağı parti tüzüğünde gösterilir.

5. Siyasi partilerin illerin merkez ilçelerinde teşkilât kurmaları hususunda, ilçe teşkilâtına ilişkin hükümler uygulanır.

Muhtarlık bölgelerindeki parti görevlileri

MADDE 17. — Köy veya mahalle muhtarlık bölgelerinde partiye kayıtlı bulunan parti üyeleri, parti tüzüğü öngörmüşse, muhtarlık bölgesindeki parti işlerinin yürütülmesi için, bir parti görevlisi ile bir de yedeğini, parti tüzüğüne göre seçerler.

Siyasi partiler, yukardaki fıkrada öngörülen parti görevlisinden başka, bucaklarda ve köy veya mahalle muhtarlık bölgelerinde her hangi bir ad altında teşkilât kuramazlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Meclis grupları

Grup kurma hakkı

MADDE 18. — Türkiye Büyük Millet Meclisinde en az on üyeye sahibolan siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında;

En az on Cumhuriyet Senatosu üyesine sahibolan siyasi partiler, Cumhuriyet Senatosunda;

En az on milletvekiline sahibolan siyasi partiler, Millet Meclisinde siyasi parti grupu kurma hakkına sahiptirler.

Bir siyasi partinin grup kurduğu, o partinin genel başkanlığı tarafından ilgili yasama meclisinin başkanlığına yazıyla bildirilir. Bu yazıya parti grubunun içyönetmeliğinin eklenmesi gereklidir.

Yukardaki hükümler, Yasama Meclislerinin hiçbir siyasi partiye mensubolmayan üyelerinin, Anayasanın ve kanunların sadece siyasi parti gruplarına tanıdığı haklara sahibolmamak şartıyla, kendi aralarında gruplar kurmalarının ilgili Yasama Meclisinin içtüzüğü ile düzenlenmesini engellemez. Ancak, bu grupların her bir Yasama Meclisindeki üye sayısı da ondan az olamaz.

Grup İçyönetmeliği

MADDE 19. — Bir partinin grup içyönetmeliği, grubun ilk kuruluşunda, partinin merkez karar organı tarafından geçici olarak yapılır. Bu geçici içyönetmeliğin, partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupu üyeleri tamsayısının salt çoğunluğuna eşit üyenin imzalarını taşıması şarttır. İçyönetmelik, daha sonra, ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi grupu genel kurulu tarafından değiştirilebilir.

Grup içyönetmeliğinin parti tüzüğü ve programına aykırı hükümler taşınması gereklidir.

Grup içyönetmeliğinde, partinin Yasama Meclislerindeki gruplarının aynı partinin organları olarak ahenk ve işbirliği içinde çalışmalarını sağlayıcı tedbirler hükme bağlanır.

Grup genel kurulu

MADDE 20. — Bir siyasi partinin bir yasama meclisindeki grubunun genel kurulu, o meclisteki üyelerinden kuruludur.

Bir siyasi partinin mensubu olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupu genel kurulunu teşkil ederler.

Yasama meclisleri başkan ve başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi parti gruplarının toplantılarına katılamazlar.

Grup yönetim ve disiplin organları

MADDE 21. — 1. — Grupların yönetim organlarının kuruluşu, görev ve yetkileri, parti tüzüğüne uygun olarak grup içyönetmeliğinde belirtilir.

2. Grupların disiplin organlarının hangi hallerde merkez disiplin organları ile bir arada çalışacakları, parti tüzüğünde belirtilir.

Grup başkanı

MADDE 22. — Partinin Genel Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile üyesi bulunduğu yasama meclisindeki grubun da başkanıdır.

Partinin Genel Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi değilse, grup başkanlıkları konusu, parti tüzüğüne uygun olarak grup içyönetmeliği ile düzenlenir.

Diğer grup organları

MADDE 23. — Parti tüzüğü veya grup içyönetmeliği, grup denetçilikleri gibi organlar ve merciler kurulmasını da öngörebilir.

Seçimlerde gizli oy

MADDE 24. — Grup genel kurullarında yapılacak seçimler gizli oyla olur.

Grup ve Hükümet ilişkileri

MADDE 25. — Parti tüzüğünde veya grup içyönetmeliğinde Bakanlar Kuruluna yahut bir Bakanlar Kurulu üyesine Millet Meclisinde veya grupta güven veya güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini Millet Meclisi Grubu Genel Kurulundan gayri bir parti organı veya merciine bırakan hüküm bulunamaz.

Hükümete katılacak Bakanlar Kurulu üyelerinin parti gruplarında ve diğer parti organlarında seçim yoluyla tesbiti mümkün değildir.

Gruplarla diğer parti organları arasında işbirliği

MADDE 26. — Siyasi parti gruplarının merkez karar ve yönetim organları ile ahenk içinde çalışmalarını sağlayıcı tedbirler, parti tüzüğünde hükme bağlanır.

ALTINCI BÖLÜM

Mahalli idareler meclislerinde gruplar

Partinin il genel meclisi grubu

MADDE 27. — Partili il genel meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğüne göre merkez karar organınca tesbit edilir.

Partinin belediye meclisi grubu

MADDE 28. — Partili belediye meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğüne göre merkez karar organınca tesbit edilir.

Partili belediye başkanı bu grubun tabii üyesidir. Ancak, partili belediye başkanı bu grubun karariyle bağlı olmaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

Adayların tesbiti

Önseçim

MADDE 29. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayların, her seçim çevresinde parti seçmen kütüğüne kayıtlı bulunan bütün parti üyelerinin katılabilecekleri bir önseçimle tesbit edilir.

Bu husustaki esaslar, Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve Milletvekilleri Seçimi kanunlarında belirtilir.

İl yoklamaları

MADDE 30. — Siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayları, parti tüzük ve yönetmeliklerine göre tesbit edecekleri üyelerinin katılmasıyla seçim kurullarının denetiminde yapılacak bir önseçim sonucunda seçerler.

Merkez yoklaması

MADDE 31. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde beşi, parti tüzüğüne göre, merkez karar organı veya merkez yönetim organı ve yahut merkez yoklama kurulunca tesbit edilir.

Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, partinin teşkilâtı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer delege ile merkez karar ve yönetim organları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu yönetim kurulu üyelerinden kuruludur.

Bu adayların hangi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yer alacakları, parti tüzüğünde veya genel kongrece alınacak kararda belirtilen esaslara göre tesbit edilir. Bu adayları gösteren organ veya kurul, bunların söz konusu listelerde kaçınıcı sırada bulunacaklarını serbestçe tesbit eder. Bu fıkradaki işlemler tamamlanmadan önce, ilgili il yönetim kurulunun istişarî mütalâası alınır.

Bir seçim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde, adaylar, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca tesbit edilebilir.

Her hangi bir sebeple önseçimlerde tamamlanamıyan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içerisinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmıyan sayıda aday, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca gösterilir.

Parti tüzüğü bir merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, yetkilerinin kullanılmasını merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Önseçimde uygulanacak kurallar

MADDE 32. — 30 ncu maddede söz konusu önseçimlerde 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 2 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları, 3, 7 ilâ, 9, 14 ilâ 19 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin 1 ve 7 nci bendleri, 25 ilâ 27 nci maddeleri, 67 ilâ 69 ncu maddeleri, 76, 86 ilâ 89 ncu maddeleri, 92, 96 ilâ 99, 101, 102, 104, 109, 111 ilâ 118, 120, 121, 129 ilâ 139, 152 ilâ 154, 156, 158 ilâ 169, 172 ilâ 175, 177 ilâ 185 nci maddeleri ile 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi Kanununun 11 nci maddesi uygulanır.

26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 71 nci maddesinin 1 ilâ 4 ncü bendleri, 75, 77, 82 ilâ 85, 90, 93, 95 ve 106 ncü maddeleri, ilçe seçim kurullarınca, işbu maddede söz konusu önseçimlerde uygulanır. Aynı kanunun 147 ve 148 nci maddeleriyle 9 ncu geçici maddesi hükümleri, işbu maddede söz konusu önseçimlerde kullanılacak parti seçmen kütükleri hakkında uygulanır.

Önseçim ve merkez yoklaması adaylığı

MADDE 33. — Bir önseçim veya merkez yoklamasında aday olabilmek için, adaylığı kazandığı takdirde katılacağı seçimde seçilebilme ve aday olma yeterliğine sahip bulunmak gereklidir.

Aynı kimse, önseçim ve merkez yoklamasında değişik siyasi partilerde aday olamaz. Çeşitli siyasi partilerden önseçim adayı olan bir kimse için, Yüksek Seçim Kurulu parti genel başkanlıklarından başvurma evrakını isteyerek inceler. Bu inceleme sonucunda, söz konusu adayın birden fazla siyasi partiye adaylık için başvurduğu anlaşılırsa, bu kimsenin başvurduğu bütün siyasi partilerle ilgili olarak adaylığı ve parti üyeliği son bulur.

İl ve ilçe yönetim kurulları başkan ve üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleriyle ilgili önseçimlerde görev yaptıkları seçim çevresinde aday olabilmek için, önseçim gününden doksan gün önce bu görevlerinden çekilmek zorundadırlar.

Siyasi partilerin genel başkanlıkları, bir önseçimde kendi partilerinden aday olanların listesini, seçim çevrelerini de belirterek, Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler. Bu bildirin, kanuna göre önseçimin yapılacağı gündün en az beş gün önce saat onyediye kadar bir ahndı belgesiyle Yüksek Seçim Kuruluna verilmiş olması şarttır. Bu bildiriden sonra adaylıktan çekilme, önseçim sonuna kadar dikkate alınmaz. Ancak, bu gibiler, önseçim sonunda aday seçilmiş iseler, çekilmeleri hüküm ifade eder ve onların yerlerine sırada daha sonra gelenler aday seçilmiş sayılırlar. Ölüm halinde de aynı hüküm uygulanır.

Adaylık şartları

MADDE 34. — Belli bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmak, aynı zamanda yapılacak başka bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmayı engellemez.

Belli bir seçim için bir seçim çevresindeki önseçimde veya merkez yoklamasında aday olan kimse, ancak diğer bir tek seçim çevresindeki önseçimde aday olabilir.

İlçe seçim kurulu

MADDE 35. — Önseçimlerle ilgili işlemleri yapacak olan ilçe seçim kurulları, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanununun 18 nci maddesiyle 19 ncu maddesinin 2 nci bendi uyarınca kurulur. İlçe seçim kurulunun belli bir partinin önseçimiyle ilgili olarak yaptığı görüşme ve oylamalara, kurul üyesi sıfatıyla, o partinin ilçe yönetim kurulunun göstereceği iki parti temsilcisi de katılırlar.

30 ncu madde gereğince yapılacak önseçimlerde o seçim çevresinde seçime katılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilmiş olan siyasi partilerin her biri için ayrı bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur. Önseçimin yapılacağı gün ve yer ilçe seçim kurulunca tesbit edilerek mütat vasıtalarla ilân olunur ve ilgili siyasi partilere duyurulur.

Önseçim bizzat ilçe seçim kurulunca yapılır.

Parti seçmen kütüğü

MADDE 36. — Siyasi partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, önseçime katılacaklara ait seçmen kütüklerini önseçimden otuz gün önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmeye zorludurlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının ve ilgili partiler ilçe yönetim kurulu başkanlıkları kapılarına asılarak yedi gün süre ile ilân olunur. Kütüklere, ilgili parti üyeleri tarafından yazı ile itiraz edilebilir. İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından, parti tüzük ve yönetmelikleri çerçevesi içerisinde incelenir; itiraz, üç gün içinde karara bağlanır; itiraz yerinde görülürse kütük düzeltilir; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya

reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir. İtirazların kabulü ile boş kalan yerlere başkaları ikame edilmez.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kuruluna bildirilir.

Önseçim için değişik partilere aid olmak üzere düzenlenen kesinleşmiş parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere raslandığı takdirde, o kimse, hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazıyla bildirir. Bu bildiriye bulunan kimsenin tercih etmediği siyasi partilerle ilgisi kesilmiş olur ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir. 2 nci fıkrada yazılı süre içerisinde yazılı başvurma yapılmazsa, bu kimsenin adı yazılı olduğu bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı kalkar ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir.

Önseçim propaganda kayıtlaması

MADDE 37. — Önseçimlere katılan adaylar için propaganda yapmak amacı ile açık hava toplantıları ve - örf ve âdete göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç - kapalı salon toplantıları tertip lenemez; duvar ilânı, el ilânı ve diğer nevi matbuatlarla propaganda yapılamaz.

İl seçim kurulu, her bir siyasi parti için, adayların veya partilerin vereceği yazılı bilgileri esas alarak, adayların meslek veya sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini ve memlekete ve partiye hizmetlerini gösterir ve vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbuatlar bastırır. Adayların soyadı alfabe sırasına göre düzenlenecek olan bu matbuatlar adaya eşit sayıda dağıtılır ve sandık başlarına asılır.

Adaylar, mensub oldukları partinin programı, genel kongresinin ve yetkili merkez organlarının kararları ile partinin seçim bildirisi dışında millî, mahallî yahut meslekî çapta her hangi bir vaitte bulunamazlar ve Türkgeden başka dil ve yazı kullanamazlar.

Müşahitler

MADDE 38. — Önseçim sırasında siyasi partilerin birer müşahidi kendi partilerine ait sandık başı işlemlerini takibetmek üzere hazır bulunabilirler. Önseçimde aday olanlar müşahit sıfatıyla sandık başında bulunamazlar.

Kuruldaki parti temsilcisinin görevini yerine getirmemesi

MADDE 39. — Önseçim günü oy verilmesine bağlanmadan önce veya oy verme sırasında ilçe seçim kuruluna dâhil siyasi parti temsilcisi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine, siyasi partinin sıradaki yedek temsilcisi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler o ilçe seçim kurulu'nun başkanının çevresinde parti seçmeni yeterliğine sahip ve okur - yazar olanlar arasından ilçe seçim kurulu başkanının seçeceği kimseyle tamamlanır.

Oy puslası

MADDE 40. — 1. Her ilçe seçim kurulu, sandık başında Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmış özel filigranlı oy puslası bulundurur. Bu puslanın üzerinde, puslaya yazılması zorunlu aday sayısına eşit adedde sıra numarası alt alta basılmış olur.

Partili seçmenlerin, aday adlarını bu sıra numaralarının hizasına bizzat el yazısıyla yazmaları şarttır.

Parti seçmeninin okuma - yazma bilmediğinin ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği partili olmayan kurul üyesi tarafından tesbit edilmesi takdirinde, kurul başkanı veya görevlendireceği partili olmayan kurul üyesi, partili seçmenin istediği ve aynı partinin mensubu bir şahısla; partili seçmen böyle bir kimseyi gösterememişse, o partinin kuruldaki asıl veya yedek temsilcilerinden biri veya onlar da yoksa partinin müşahidi ile birlikte kapalı hücreye girerler. Kurul

başkanı veya görevlendirmiş olduğu kurulun partili olmayan üyesi, önce, soyadlarının alfabetik sırasına göre düzenlenen listeyi partili seçmene tam olarak okur ve ondan sonra partili seçmenin sözle ifade edeceği adayın adını yine adayın sözle ifade edeceği sıra numarasının hizasına el yazısıyla yazar ve puslanın altına imzalar. Partili seçmen, üzerinde aday adlarının yazılı olduğu bir listeyi kurul başkanına veya görevlendirmiş olduğu partili olmayan kurul üyesine yahut kuruldaki parti temsilcisine veyahut parti müşahidine vermek suretiyle, orada yazılı adların oy puslarına yazılmasını isterse, bu istek reddedilir.

Sandık başına gelen parti seçmenine, ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi, özel filigranlı oy puslasını, ilçe seçim kurulu başkanlığının mührü ile mühüledikten sonra verir.

2. Belli bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısından merkez yoklaması ile gösterilecek aday sayısının düşülmesiyle bulunacak sayının yarısından bir fazlası miktarınca aday adının oy puslarına yazılması şarttır. Şu kadar ki, o seçim çevresinde seçilecek aday sayısı iki olduğu takdirde bir aday adı yazmak mümkündür.

Özel filigranlı oy puslalarında gösterilen sayıdan daha az aday sayısının yazılı olduğu pusla'ar muteber değildir.

Özel filigranlı oy pusla'arındaki sıra numara'larının hizasına yazılmış olmayan fazla aday adları ve aynı hizaya birden fazla yazılmış olan fazla aday adlarından ilk yazılı olanından sonra gelenler, hesaba katılmaz.

Bu bendin yukardaki fıkraları gereğince o seçim çevresinde oy puslarına yazılması zorunlu bulunan sayıya eşit sayıda önseçim adayı bulunması veya bu sayıdan az önseçim adayı bulunması takdirinde oy puslarına, aday sayısından bir eksiği kadar sayıda aday ismi yazılır.

Kurulca okunamayan adlar hesaba katılmaz; ancak, bu takdirde, oy puslası, gerektiğinden daha az sayıda ad ihtiva eden pusla gibi işlem görmez.

Kimliğin tesbiti

MADDE 41. — Oy vermek o önseçime katılmaya yetkili olduğunu belirten parti belgesinin gösterilmesiyle mümkündür. Bu belgeyi gösteremiyenlerden yahut belgenin sahibi olduğunda tereddüdedilenlerden parti hüviyet çizdanı veya o da yoksa nüfus hüviyet çizdanı istenebilir. Ancak, ilçe seçim kurulu başkanıyla ilgili siyasi partinin bu kuruldaki temsilcileri seçmenin kimliğinde ittifak ettikleri veyahut kendilerince tanıyan o partiye mensup iki seçmen marifetiyle seçmenin kimliğini tesbit etikleri takdirde, parti seçmen kimliğinde adı bulunan seçmen oy kullanabilir. Bu suretle oy veren seçmenin imzasının yanına tonkılık yapanların adları ve kimlikleri yazılır ve kendilerine imzalatılır.

Oy vermeden önceki işler

MADDE 42. — İlçe seçim kurulu önüne gelen seçmen önseçime katılmaya yetkili olduğunu gösterir parti belgesini başkana verir veya seçmen sıra numarasını başkana söyleyerek kimliğini ispat eder. Daha sonra, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 91 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Zarfların açılması

MADDE 43. — İlçe seçim kurulu başkanı, sayım ve döküm işlerine başlamadan önce, sayım ve döküm cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Kuruldaki her siyasi partinin temsilcilerinin yedekleri, sayım ve döküm işlerinde kendi partileriyle ilgili olarak kurula yardımcı olurlar. Bir partinin kuruldaki asıl ve yedek temsilcileri, diğer bir partinin sayım ve döküm işleriyle görevlendirilemezler.

Görevli üye, sandıktaki zarfları teker teker alarak başkana veya başkanın görevlendireceği ilçe seçim kurulu üyesine verir. Zarfı başkan veya bu üye açar ve içinden çıkan oy puslasını herkesin görebileceği ve işitebileceği şekilde okur.

Oy puslasının muteber olup olmadığı ve hesaba katılıp katılmaması hususunda tereddüdü varsa, her siyasi parti için o siyasi partinin kuruldaki temsilcileriyle kurulun başkanı ve diğer üyeleri bu konuyu karara bağlarlar. Oylarda eşitlik halinde, başkanın oyu esastır. Bu karar tutanağa geçirilir ve muteber sayılan ve hesaba katılmasına karar verilen oylar cetvele işlenir. Daha sonra, oyların sayım ve dökümüne devam olunur.

Sayım ve dökümün sonunda, muteber sayılmayan ve hesaba katılmayan oy puslaları ayrıca paketlenerek saklanır.

Oy puslası okundukça cetvel kayıtcısı olan kurul üyesi, önündeki cetvele gerekli işareti koyar. Bu işaret konduktan sonra oy puslası torbaya atılır.

Oy puslalarını, ilgili siyasi partinin müşahitleriyle adaylar görebilirler. Bunlara sayım masası başında yer verilir. Ancak, masa başında aynı parti için birden fazla müşahit bulundurulamaz.

Muteber olmayan zarf ve puslalar

MADDE 44. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir :

1. İlçe seçim kurulunca partili seçmene verilen tek biçim ve renkteki ve ilçe seçim kurulu başkanlığın çift mühürünü taşıyan zarftan başka zarfa konulmuş oy puslaları ;
 2. 40 nci maddenin 1 nci bendinin 1 nci fıkrasında gösterilen şekilde Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmamış olan oy puslaları ;
 3. İlçe seçim kurulu başkanlığının mühürünü taşımayan oy puslaları ;
 4. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş olan oy puslaları ;
 5. 40 nci maddenin 1 nci bendinin 3 ncü fıkrası gereğince okuma - yazma bilmiyen parti seçmeniyle birlikte kapalı hücreye giren görevlinin attığı imza dışında - imzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten her hangi bir işaret taşıyan oy puslaları ; ve
 6. Aynı zarftan zarfın atıldığı sandıkla ilgili olmayan başka siyasi partilerin önseçim adaylarını kısmen veya tamamen ihtiva eden tarzda tertiplenmiş olarak çıkan oy puslaları ve aynı zarftan değişik partilere aidolarak çıkan oy puslalarının tamamı.
- Aynı partiye aidolup tamamıyla aynı adları taşıyan oy puslalarının aynı zarftan birden fazla çıkması takdirinde, bunlar, tek bir pusla sayılır.

Sayımın ilânı ve sonucu

MADDE 45. — Oyların sayımı ve sonuçlarının sayım cetvellerine geçirilmesi biter bitmez, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 105 nci maddesi hükümleri, zikri geçen maddenin 9 ncu bendi ile son fıkrası haric olmak üzere, uygulanır.

Her siyasi parti için ayrı ayrı düzenlenecek basılı tutanak kâğıdında, o partiden aday olmak üzere önseçimde aday olmuş bulunanların aldıkları oyların toplamları rakam ve yazı ile belirtilir. Bu tutanak, ilgili siyasi partinin temsilcisi ve kurul başkanı tarafından imzalanır.

İtiraz hakkı

MADDE 46. — Kurulların veya kurul başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden önseçimde aday olanlar yahut o siyasi partilerin teşkilât kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.

İl seçim kurulunda birleştirme

MADDE 47. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen evraki her siyasi parti için ayrı ayrı olmak üzere birleştirir. Bu birleştirmede ilçe seçim çevresindeki :

1. Parti seçmeni sayısı;
2. Oy kullanan parti seçmenlerinin sayısı;
3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da muteber sayılarak hesaba katılan oy puslalarının sayısı;
4. Muteber sayılmayan ve hesaba katılmayan oy puslalarının sayısı;
5. Muteber sayılan ve hesaba katılan oy puslalarının genel toplamı;
6. Soyadı alfabe sırasına göre adaylardan herbirinin aldıkları oy sayısı, rakam ve yazıyla bir tutanağa geçirilir ve alınan oyların çokluğuna göre seçilmiş olanlar belirtilir.

İl seçim kurulu, parti adaylığına seçildikleri anlaşılanlara birer tutanak verir. Bu tutanakta adayın hangi sırayı aldığı da belirtilir. Tutanaklardan ikişer örnek en çabuk vasıta ile Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir. Ayrıca, parti adaylığına seçilenler belli olur olmaz, adları ve soyadları ve mensub oldukları siyasi parti, telgrafla ve - varsa - ayrıca telefonla yahut telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sırayı o siyasi partinin 31 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tesbit eder. Parti tüzüğüne merkez yoklama kurulunun öngörmüş olması halinde, bu kurul bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Son işlemler

MADDE 48. — Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen parti adayları listelerinin tasdikli birer örneğini süratle ilgili partilerin genel başkanlıklarına teslim eder. Parti genel başkanlıkları, 31 nci madde ve parti mevzuatı gereğince merkez yoklaması ile seçilen parti adaylarını aday listelerine ekliyerek seçim çevrelerine göre düzenleyeceği parti adayları cetvellerini, kanun hükümleri gereğince Yüksek Seçim Kuruluna süresi içerisinde bildirirler.

Evrakın saklanması ve sonuçların ilanı

MADDE 49. — Hesaba katılan ve katılmayan ve itiraza uğramış olan oy puslaları; sayım ve döküm cetvelleri ve adaylığa seçilme tutanaklarıyla diğer her türlü evrak üç ay süreyle ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı ve illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır ve Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmaksızın hiçbir yere gönderilmez.

Önseçimin ve tutanağın iptali

MADDE 50. — Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayım sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılan döküm ve sayım sonucuna göre seçildikleri anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresindeki önseçimin, önseçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde önseçim yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar, 31 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurul tarafından tesbit edilir. Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Adaylardan yalnız birinin veya birkaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine önseçimde aldıkları oy sırasına göre sırada başta gelenlere tutanak verilir. Sırada olanlar yetmediği takdirde boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddenin yukardaki fıkrası uygulanır.

Belli bir seçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kurulu'na bildirilmesinden sonra önselimle ve adaylarla ilgili itiraz ve şikâyetler dikkate alınmaz; bu gibi itiraz ve şikâyetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur ve itiraz ve şikâyetler sonucunda bir karar alınsa bile uygulanmaz.

Mahalli seçimler yoklaması

MADDE 51. — Kanuna göre mahallî idareler seçimleri için aday gösterebilecekleri hallerde, siyasi partilerin bu adayları nasıl seçecekleri ve yoklamaların nasıl yapılacağı parti tüzük ve yönetmelikleriyle düzenlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Disiplin işleri

Disiplin cezaları

MADDE 52. — 1. Siyasi partilerin disiplin organlarıncı verilebilecek cezalar, uyarma, kınama, geçici çıkarma ve partiden kesin olarak çıkarma cezalarıdır.

2. Bir partiye mensup bir Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesinin o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılması partiden çıkarılmayı ve partiden çıkarılması da Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılmayı gerektirir. Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılan parti üyesi, mensubolduğu Yasama Meclisindeki parti grubu üyeliğinden de çıkarılmış olur.

Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupundan veya bir Yasama Meclisindeki grupundan geçici olarak çıkarma hakkında verilen cezalar, o üyenin ceza süresince gruplardan her hangi birisinin çalışmalarına katılmamasını gerektirir.

Geçici çıkarma cezasına uğrıyan parti üyesi, faaliyetine katılmıyacağı parti organlarına hiçbir teklif yapamaz. Ancak bu hüküm, geçici çıkarma cezasına uğrıyan parti üyesinin, parti tüzüğüne, programına, partinin diğer mevzuatına ve organlarının bağlayıcı kararlarına uyması zorunluğunu ortadan kaldırmaz. Geçici çıkarma cezasına uğrıyan parti üyelerine parti içinde hiçbir görev verilemez.

3. Hangi disiplin organlarının hangi disiplin cezalarını vermeye yetkili oldukları parti tüzüğünde gösterilir.

4. Partinin hangi organ ve mercilerince kimler hakkında ve hangi disiplin organında disiplin cezası isteminde bulunulabileceği ve disiplin cezalarına karşı hangi üst disiplin organına hangi şartlarla itirazda bulunulabileceği, kanunda belirtilmiyen hallerde, parti tüzüğüyle düzenlenir.

5. Disiplin organlarıncı parti üyeleri hakkında verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte en geç otuz gün içinde ilgiliye tebliğ olunur.

Disiplin organları üyelerinin seçimi ve nitelikleri

MADDE 53. — Partinin disiplin organları üyeleri, en az iki ve en çok dört yıl için seçilirler.

Bu kimseler, partiye bir hizmet bağıyla bağlı olamazlar ve partiden hiçbir suretle gelir sağlanamazlar.

Disiplin organlarının çalışması

MADDE 54. — Disiplin organları, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu ile karar verirler.

Disiplin organlarına sevk edilen parti üyelerinin yazılı veya sözlü olarak savunma haklarını nasıl kullanacaklarını ve savunmalarını hazırlamak için yeter sürenin nasıl tanınacağını parti tüzüğü düzenler.

Disiplin organları, sevk yazısında istenilen disiplin cezasından daha ağırını veremezler.

Disiplin işlerinde yetkisizlik

MADDE 55. — Siyasi partilerin genel kongreleri de dâhil olmak üzere kongreler, disiplin organlarına sevk yetkisine sahip bulunan parti organ ve mercilerinin kararları ile disiplin organlarınca verilen disiplin cezaları hakkında görüşüne yapamaz ve bu konularda karar alamazlar.

Disiplin cezalarına itiraz

MADDE 56. — Siyasi partilerin disiplin organlarınca kesin olarak verilen disiplin cezalarına karşı, cezaya çarptırılan parti üyesi, ancak, disiplin organına sevk eden organın veya disiplin organının yetkisizliği yahut alınan kararların kanuna veya parti tüzüğüne veya yönetmeliğine şekil ve usul bakımından aykırı bulunduğu iddiasıyla itiraz edebilir. Bu itirazlar, kararın usulüne uygun olarak tebliğinden itibaren bir ay içinde, disiplin organının bulunduğu mahallin asliye hukuk mahkemesine yapılır. Mahkeme, bu esaslara aykırı olarak yapılan itirazları dikkate almaz. Mahkeme, bu itirazları, diğer işlerden önce evrak üzerinde inceler ve karara bağlar.

Disiplin cezalarına karşı yapılan itirazlar hakkında asliye hukuk mahkemesince verilen kararlar kesindir.

Disiplin organlarınca verilecek cezaların hangi parti organı tarafından ve ne şekilde affedileceğini siyasi partilerin tüzükleri gösterir.

Disiplin konusunda tedbir kararı

MADDE 57. — Partiden çıkarmayı veya geçici çıkarmayı gerektiren hallerde, disiplin cezası verilmesi için sevk kararı almaya yetkili olan parti organları, tedbir niteliğinde olmak üzere, disiplin organına sevk edilen üyeyi, parti içindeki görevlerinden derhal uzaklaştırabilirler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Parti defterleri

Tutulacak defterler ve kayıtlar

MADDE 58. — Her kademedeki parti organları ile - varsa - yardımcı kolları ve kurulları, üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri tutmak zorundadırlar. Bilânço ve kesinhesap defteri sadece merkez yönetim organınca tutulur.

Karar defteri, ilgili organın ve kurulun kararlarını tarih ve numara sırasıyla ihtiva eder. Karar altları, kararın alınmasında cılamaya katılanlar tarafından imzalanır. Kongrece alınan kararları da ihtiva etmesi gereken kongre tutanak özetlerinin altı başkanlık divanı üyelerince imzalanır.

Celen ve gönderilen evrak, tarih ve numara sırasıyla gelen ve giden evrak defterlerine kaydedilir ve gelen evrakın asılları ile gönderilen evrakın örnekleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarda saklanır.

Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan harcamaların da ne gibi işlere ve yerlere harcandığı ilgili deftere sıra ile ve müsbet evrakı belirtecek şekilde geçirilir.

Üye kayıt defterleri ve gelir ve gider defterlerinin sayfaları ve kaç sayfadan ibaret oldukları noterce tasdik olunur.

Partiye giriş işlemlerini gösteren üyelik beyannamelerinin birer örneği ilçe ve il kademesinde ayrı bir dosyada saklanır.

Parti organlarının ve kurullarının tutulmasında fayda görülen diğer defterleri parti tüzüğü ve yönetmelikleri gösterir.

Üye kayıt defterlerinin parti genel merkezinde özetinin nasıl tutulacağı bir parti yönetmeliğiyle belirtilir.

ONUNCU BÖLÜM

Teşkilâtle ilgili diğer hükümler

Kongrelerle ilgili Genel Hükümler

MADDE 59. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 18, 19, 20, 21, 23 ve 24 nci maddeleri hükümlerinden bu kanun hükümlerine aykırı olmıyanlar, siyasi partilerin genel kongreleriyle her kademedeki kongreleri ve yardımcı kademelerindeki kongreleri için de uygulanır.

İbra için oya katılamıyacak olanlar

MADDE 60. — Değişik kademelerdeki kongrelerde tabii üye olarak bulunan karar veya yönetim organları veya kurulları üyeleri, mensub oldukları organ veya kurulun ibrası için yapılan oylamalara katılamazlar.

İl ve İlçe Teşkilâtı Merkezleri

MADDE 61. — Siyasi partilerin il ve ilçe teşkilâtına dâhil kurulların kuruluş yeri ilgili il veya ilçenin merkezidir.

Bağdaşamıyan görevler

MADDE 62. — 1. — Bir siyasi partinin disiplin kurullarında görev alanlar, - Kongre, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki gruplar, il genel meclisi ve belediye meclislerindeki gruplar üyelikleri hariç - partinin diğer organ, kurul ve görevlerinde bulunamazlar.

2. Bir siyasi partinin belli bir disiplin kurulunda görev alan bir kimse, bir diğer disiplin kurulunda görev alamaz.

3. Bir siyasi partinin il ve ilçe yönetim kurullarından birinde üye olan bir kimse, diğer bir il veya ilçe yönetim kurulunda üye olamaz. İl ve ilçe başkanları hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Organlarda görev alanlar

MADDE 63. — Her kademedeki parti organları ile - varsa - devamlı nitelikteki yardımcı kollar kurullarına ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine seçilenler ile parti tüzüğünde belirtilen bir parti makamına getirilenlerin adları, soyadları, doğum yerleri ve tarihleri, meslek veya sanatları ve ikametgâhları, o mahallin en büyük mülkiye âmirliğine seçim veya atanmadan başlayarak bir hafta içinde yazı ile bildirilir.

Merkez organlarında görevlendirilenler ile merkezdeki parti makamlarına getirilenler için bu bildiri İçişleri Bakanlığına verilir.

Kamu yararına dernek sayılmayış

MADDE 64. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 37 nci maddesi hükmü siyasi partiler için uygulanamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM**Mali hükümler****BİRİNCİ BÖLÜM****Gelirler***Gelir kaynakları*

MADDE 65. — Siyasi partilerin sağlayabilecekleri gelirlerin çeşitleri aşağıda gösterilmiştir :

1. Parti üyelerinden alınan giriş aidatı ve yıllık veya aylık aidat;
2. Partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden alınan aidat;
3. Adaylık için başvuranlardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat;
4. Parti yayınlarının satış bedelleri;
5. Parti bayrağı, flâması, rozeti ve benzeri rumuzların satışından sağlanan gelirler;
6. Parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar;
7. Parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler;
8. Partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler;
9. Partinin tertiplediği piyango gelirleri;
10. Parti mamelekenden elde edilen gelirler;
11. Bağışlar;
12. Krediler;
13. Kanuna veya yasama meclisleri içtüzüklerine göre Devletçe sağlanan yardımlar.

Yukardaki 1 ilâ 6 nci, 8 nci, 9 ncu ve 11 ilâ 13 ncü bendlerde yazılı gelirlerden hiçbir suretle vergi, resim ve harc alınmaz. Yukardaki 7 nci bendde yazılı parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler, ticari nitelik taşımayan işletme faaliyeti sonucunda sağlanmışsa, bu gelirler hakkında da aynı hüküm uygulanır. Yukardaki 10 ncu bendde yazılı gelirlerden partinin sahip olduğu ve ticari olarak işletilen basımevlerinin gelirleri ile partilerin amaçları dışında sahib oldukları taşınmaz mallar ve amaçları içinde veya dışında sahib oldukları taşınmaz maallardan sağladıkları gelirler, vergi, resim ve harclara ilişkin hükümlere tabidir; 10 ncu bendde yazılı diğer gelirler hiçbir vergi, resim ve harca tabi değildir.

Üye aidatı

MADDE 66. — 1. Partiye üye olanlardan giriş aidatı alınacaksa, bunun miktarı, parti tüzüğünde gösterilir. Bu miktar beş lirayı aşamaz.

2. Her üye, aylık veya yıllık olarak ödenmek üzere, bir aidat yükümünü partiye girişinde kabul etmek zorundadır. Bu aidatın yıllık miktarı bin ikiyüz lirayı aşamaz. Üyelik aidatının alt ve üst miktarları parti tüzüğünde gösterilir.

Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, kanuna ve parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilât kademesi başkanlığına veya yardımcı kol başkanlığına yazıyla bildirerek artırabilir.

Aidatı alacak olan teşkilât kademesi veya yardımcı kol yönetim organı veya kurulu, parti üyesinin, vermeyi kabul ettiği miktarda aidat ödiyecek durumda olmadığını tesbit ederse, aidat yükümünü asgari hadde kadar azaltabilir.

Bir parti üyesinin partiye borçlu olduğu aidatın bir kısmını veya tamamını ödememiş olması, bu kimsenin, partinin her kademedeki kongrelerine delege seçilmesini, ilçe kongresi delegelerinin ve köy ve mahallelerdeki parti görevlisi ile yedeğinin seçiminde ve önseçim ve yoklamalarda oy kullanmasını ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine veya yedekliğine seçilmesini hiçbir suretle engelliyemez; bu kimse hakkında, partiden çıkarma ve geçici çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanamaz. Parti tüzüğü, partiye borçlu olduğu aidatın tamamını ödememiş olan parti üyelerinin yukarıda sayılanlar dışında kalan bazı parti görevlerine seçilemeyeceğini veya atanamayacağını belirtebileceği gibi, bunların seçimlerde parti adayı olmasını veya önseçim veya yoklamalara aday olarak katılmasını yasaklayan hükümler de koyabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aidatı

MADDE 67. — Bir siyasi partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ne miktar aidat ödiyeceği ve bu suretle toplanan paraların ne miktarının grup faaliyetlerine ve ne miktarının parti merkezine ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu kararıyla belli edilir.

Adaylıkla ilgili gelirler

MADDE 68. — 65 nci maddenin 3 ncü bendinde yazılı özel aidat parti yönetmelikleriyle düzenlenir.

Satış bedelleri

MADDE 69. — 65 nci maddenin 4, 5 ve 6 ncü bendlerinde gösterilen satış bedelleri, partinin merkez yönetim organının kararıyla düzenlenir.

Lokal işletme gelirleri

MADDE 70. — Parti lokallerinin işletilmesinden ve parti kitaplıklarına giristen sağlanacak gelirler, benzeri yerlerdeki bedel ve ücretler dikkate alınarak, ilgili organların yapacakları tarifelere bağlanır.

Bağışlar

MADDE 71. — Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar, - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dâhil - Kamu İktisadi Teşebbüsleri, özel kanunıyla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, Kamu İktisadi Teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin yarısı Devlete veya bu fıkra da zikri geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi, işveren ve Devlet personeli sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları ile dernekler, siyasi partilere, hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mallar veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında, siyasi partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar.

Yukardaki fıkranın dışında kalan gerçek veya tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde beş bin liradan fazla kıymette bağışta bulunması yasaktır. Bağış veya bağışların bağışta bulunana veya yetkili vekiline aidolduğunu açıkça belirten bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez.

Krediler

MADDE 72. — Siyasi partiler, 71 nci maddenin 1 nci fıkrasında zikredilen daire, idare, teşebbüs, banka, kurum, müessese, kuruluş, sendika, birlik, federasyon, konfederasyon ve derneklerden hiçbir suretle kredi alamazlar.

Amaç dışı taşınmaz mallar

MADDE 73. — Siyasi partiler, amaçları dışında taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahib oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler.

28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 17 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü, siyasi partiler için uygulanmaz.

Devletçe yardım

MADDE 74. — Bir önceki milletvekili genel seçimlerinde muteber oyların Türkiye çapında :

1. Yüzde beşinden sonuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl beşyüz binlira;
2. Yüzde onbirinden yüzde yirmisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl bir milyon lira;
3. Yüzde yirmibirinden yüzde otuzuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon lira;
4. Yüzde otuzbirinden yüzde kırkına kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon beşyüz bin lira;
5. Yüzde kırkbirinden yüzde ellisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon lira;
6. Yüzde ellisinden fazla oy alan sipasi partilere her yıl üç milyon beşyüz bin lira; Hazinece ödenir.

Bu ödemenin mali yıl başlangıcını takibeden ilk hafta içinde tamamlanması zorunludur.

Gelir makbuzları

MADDE 75. — Siyasi partilerin gelirleri siyasi parti tüzel kişiliği adına makbuz karşılığında alınır. Makbuzlar, partinin merkez yönetim organınca bastırılır ve teşkilâta dağıtılır.

Parti teşkilât kademeleri, kullandıkları makbuzların dip koçanlarını, merkez yönetim organına iade etmek zorundadırlar. İade edilmeyen makbuz dip koçanları dolayısıyla, teşkilât kademeleri, merkez yönetim organına karşı malî sorumluluk taşırlar.

Makbuzların asıl kısımları ile dip koçanlarında aynı müteselsil numara bulunur. Makbuz dip koçanlarının parti genel merkezinde saklanma süresi beş yıldır.

Gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi makbuz ile dip koçanında açıkça belirtilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Partilerin harcamaları

Harcamada usul

MADDE 76. — Bir siyasi partinin bütün harcamaları, o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılır.

Harcamalara ait müsbit evrak, kademelerce beş yıl süreyle saklanır.

Yüz liraya kadar (yüz lira dâhil) harcamaların müsbit evrak ile tevsiki zorunlu değildir. Ancak, miktarı ne olursa olsun, bütün harcamaların yetkili yönetim organının veya merciin kararına dayanması şarttır.

Parti teşkilâtı, bağlı buldukları üst kademeye, gelir ve giderleri hakkında altı ayda bir hesap vermekle yükümlüdür.

Mali sorumluluk

MADDE 77. — Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yardımcı kollar ile il ve ilçelerdeki teşkilât kademeleri ve yardımcı kollar tarafından parti tüzel kişiliği adına bağta girişilmesine ve yüküm yüklenilmesine ilişkin esaslar, merkez yönetim organınca tesbit olunur. Bu esaslara aykırı olarak bu yardımcı kollar ve teşkilât kademelerince girişilen bağıt ve yükümlerden parti tüzel kişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz; bu takdirde, sorumluluk, bağta girişen veya yükümü yüklenen kişi veya kişilere aittir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mali hükümlerin müeyyideleri

Hazinece el koyma

MADDE 78. — 71 nci maddede bağışlar hakkında konan esaslara aykırı olarak gelir sağladığı Anayasa Mahkemesince tesbit edilen siyasi partilerin bu suretle elde ettikleri gelirler, Hazineye gelir kaydedilir ve taşınmaz mallar Hazine adına tapuya tescil ettirilir.

72 nci madde hükmüne aykırı olarak siyasi partilere sağlanan krediler üzerine, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazinece el konulur ve krediyi verene karşı Hazine hiçbir yüküm altına girmez.

73 ncü maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahibolduğu anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesinin kararıyla ve bu mahkemenin göstereceği süre içinde bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir.

75 nci maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelirler Hazineye gelir kaydedilir.

Müsbüt evrak ile tevsiki gerektiği halde tevsik edilemeyen parti harcamaları miktarınca parti mâmelekinin aktif unsurları Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye gelir kaydedilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Parti içi malî denetim

Parti bütçesi ve kesinhesabı

MADDE 79. — Siyasi partinin bütçesi ve kesinhesabı, merkez karar organının teklifi üzerine, genel kongrece karara bağlanır.

Siyasi partinin merkez karar organı, ayrıca düzenleyeceği bilânçoyu genel kongrenin onayına sunar.

Siyasi partilerin malî bakımdan iç denetimlerinin nasıl sağlanacağı parti tüzüklerinde belirtilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Anayasa Mahkemesinin denetimi

Gelir ve giderleri bildirme

MADDE 80. — Siyasi partiler, her yılın Nisan ayı içinde bir önceki takvim yılına ait gelir ve giderleri gösteren kesinhesap ve bilânçoyu, Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar.

Cumhuriyet Başsavcılığının incelemesi

MADDE 81. — Cumhuriyet Başsavcılığı, kendisine verilen bilgilerin tevsikini, kesinhesap ve bilânçonun alınmasından başlayarak bir yıl içinde, ilgili siyasi partiden her zaman istiyebilir ve gerekli görürse, mahallinde de araştırma ve inceleme yapabilir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, bu incelemeleri sonucunda, o siyasi partinin gelirlerinin bir kısmının veya mâmelek unsurlarının Hazineye gelir kaydedilmesi gerektiği kanısına varırsa, bu hususu Anayasa Mahkemesinden ister.

Anayasa Mahkemesinin incelemesi

MADDE 82. — Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı görüşünü aldıktan sonra, evrak üzerinde inceleme yapar; gerekli görürse, kendisine verilen kesinhesap ve bilânçoda yer alan bilgilerin tevsikini istiyebilir; siyasi partilerin genel merkezinde ve teşkilâtında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip eliyle her türlü inceleme ve araştırmaları yapabilir ve bu maksatlarla tarafsız, resmî görevi bulunmayan ve yeminli bilirkişi görevlendirebilir; her hangi bir siyasi partiye mensubolmamak şartıyla üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının bilirkişi olarak görevlendirilmeleri caizdir.

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasi partinin temsilcisiyle Cumhuriyet Başsavcılığından yazılı mütalâa istiyebilir ve gerekli görürse, onları sözlü olarak da dinleyebilir.

Anayasa Mahkemesi, incelemeleri ve araştırmaları sonucunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında karar verir; kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.

DÖRDÜNCÜ KISIM**Parti yasaklamaları****BİRİNCİ BÖLÜM****Cumhuriyetin korunması***Devlet şeklinin korunması*

MADDE 83. — Siyasi partiler, Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini değiştirmek amacını güdemezler.

Millî egemenliğin korunması

MADDE 84. — Siyasi partiler, Türk Milletine aidolan egemenliğin, belli bir kişiye, zümreye veya aileye yahut sınıfa bırakılması amacını güdemezler.

Sultanlık unvan ve nişanlarının yasaklanması

MADDE 85. — Siyasi partiler, 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, bey, paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırıldığına dair Kanun ile yasak edilen sultanlığa ait lâkap, unvan, nişan ve madalyaları ihya etmek amacını güdemezler.

İKİNCİ BÖLÜM

Millî Devlet niteliğinin korunması

Bağımsızlığın korunması

MADDE 86. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin milletlerarası hukuk alanında eşitlik ilkesine dayanan tüzel kişiliğini ortadan kaldırmak yahut milletlerarası hukuk gereğince munhasıran Türkiye Cumhuriyetinin yetkili olduğu hususlara diğer milletlerarası kuruluşların ve tüzel kişilerin karşımasını sağlamak amacını güdemezler.

Ülke bütünlüğünün korunması

MADDE 87. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin ülke bütünlüğünü bozmak amacını güdemezler.

Devlet tekliği ilkesinin korunması

MADDE 88. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devlet tekliği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler.

Azınlık yaratılmasının önlenmesi

MADDE 89. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

Siyasi partiler, Türk dilinden ve kültüründen gayri dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.

Bölgecilik ve ırkçılık yasağı

MADDE 90. — Bölge veya ırk esasına veya adına dayanan siyasi parti kurulamaz.

Siyasi partiler, her hangi bir bölgenin veya ırkın diğerlerine hâkim veya diğerlerinden imtiyazlı olması amacını güdemezler.

Eşitlik ilkesinin korunması

MADDE 91. — Siyasi partiler, Türk vatandaşları arasında kanun önünde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din veya mezhep ayırımı gözetmek yahut belli kişi, aile veya zümrelere yahut sınıflara imtiyaz tanımak amaçlarını güdemezler.

Belli kişi, aile, zümre veya cemaat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Lâik Devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunması

Lâiklik ilkesinin korunması

MADDE 92. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini değiştirmek amacını güdemezler.

Halifeliğin istenemeyeceği

MADDE 93. — Siyasi partiler, halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemezler.

Lâik Devlet düzeninin korunması

MADDE 94. — Siyasi partiler, Devletin sosyal, iktisadi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi yahut şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edici ve kötüye kullanıcı faaliyetlerde bulunamazlar.

Din farklılığına dayanma yasağı

MADDE 95. — Din veya mezhep veya tarikat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

Partilerin dinî gösteri yapamaması

MADDE 96. — Siyasi partiler, her hangi bir şekilde dinî tören tertipliyemez veya parti sıfatıyla bu gibi törenlere katılamazlar.

Devlet protokolünce düzenlenen cenaze törenleri ile bir parti üyesinin ölümü halinde veya parti nezaketinin gereği olarak bir diğer partinin üyesinin veya siyasi haklarına sahip bir bağımsız şahsiyetin cenaze töreninde partinin temsili ve parti adına çelenk gönderilmesi ile anma törenleri ve bayramlaşmalar, yukardaki fıkrada yer alan yasağın istisnasıdır.

Atatürk Devrimlerinin korunması

MADDE 97. — Siyasi partiler, Türk toplumunu çağdas uygarlık seviyesine erdirmek ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini korumak amacıyla güden :

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümlerine;
 2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası hakkında Kanun hükümlerine;
 3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve zaviye'lerle türbe'lerin seddine ve türbedarlıklar ile birtakım unvanların men ve ifgasına dair Kanunun hükümlerine;
 4. 17 Şubat 1923 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile kabul edilmiş evlenme akdinin evlendirme memuru tarafından yapılacağına dair medeni nikâh esasına ve aynı kanunun «Evlendirme memuru merasimin hitamı üzerine derhal karı ve kocaya bir evlenme kâğıdı verir. Evlenme kâğıdı ibraz edilmeden evlenmenin dinî merasimi yapılamaz. Bununla beraber, evlenmenin tamamıyeti dinî merasimin icrasına mütevakıf değildir.» hükmünü sevk eden 110 ncu madde sine;
 5. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin kabul ve tatbiki hakkındaki Kanunun hükümlerine;
 6. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1238 sayılı Beynümîlel Erkânın kabulü hakkındaki Kanunun hükümlerine;
 7. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin giyilemeyeceğine dair Kanunun hükümlerine; ve
 8. Bu kanunların amacına;
- Aykırı amaçlar güdemezler.

Diyanet İşleri Başkanlığının yerinin korunması

MADDE 98. — Siyasi partiler, Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içinde yer almasına dair olup Anayasanın 153 ncu maddesinde ifadesini bulan Atatürk Devrimlerinin temel amacını korumak için konulmuş bulunan Anayasanın 154 ncu maddesindeki prensip hükmüne aykırı amaçlar güdemezler.

Cumhuriyetin Büyük Kurucusuna saygı

MADDE 99. — Siyasi partiler, Türk Milletinin Kurtarıcısı ve Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hâtırasını kötülemek veya küçük düşürmek amacını güdemezler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Demokratik düzenin ve meşruluk temelinin korunması

Demokratik düzenin korunması

MADDE 100. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin insan hak ve hürriyetlerine dayanan hukuk devleti niteliğini ve tek dereceli genel oy ilkesine bağlı çok partili demokratik düzenini tanımayan amaçlar güdemezler.

Temel hak ve ödevlerin korunması

MADDE 101. — Siyasi partiler, Anayasanın ikinci kısmında yazılı temel hak ve ödevlerin özünü tanımamak amacını güdemezler.

Anayasanın meşruluk temelinin korunması

MADDE 102. — Siyasi partiler, Anayasanın Başlangıç kısmının 2 nci fıkrasında yazılı saikle ve Anayasanın 4 ncü geçici maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı amaçla gerçekleştirilen 27 Mayıs 1960 Devrimini, yapılması gerekli olmayan veya haksız veya gayrimeşru bir hareket olarak göstermek amacını güdemezler.

27 Mayıs 1960 Devriminin anlamının korunması

MADDE 103. — Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 Devriminin Anayasanın Başlangıç kısmının 2 nci fıkrasında yazılı saikten ve Anayasanın 4 ncü geçici maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı amaçtan gayri saikleri ve amaçları da olduğunu yahut 27 Mayıs 1960 Devriminin amacına ulaşmadığını veyahut bu devrimin belli siyasi parti veya partiler lehinde yapıldığını ileri süremezler.

27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin devamı olma iddiasının yasak edilmesi

MADDE 104. — 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin adını taşıyan yahut bunların devamı olduğunu gösterecek bir ad alan siyasi partiler kurulamaz.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilere ait her çeşit işaret, rumuz ve alâmetleri veya bunlara açıkça benzeyen işaret, rumuz ve alâmetleri kullanamazlar.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin devamı olduklarını ileri süremezler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Genel yasaklamalar

Ahlâk ve âdabın korunması

MADDE 105. — Genel ahlâk ve âdaba aykırı amaçlar güden siyasi partiler kurulamaz.

Kullanılması yasak parti adları

MADDE 106. — Komünist, anarşist, faşist, nasyonel - sosyalist adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla siyasi parti kurulamaz.

Askerî nitelikte partilerin kurulamaması

MADDE 107. — Siyasi partiler, askerliğe, savunma veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı eğitim ve öğretim faaliyetlerine girişemezler.

Siyasi partiler, üyeleri için üniforma ve devamlı olarak hariçte takılacak kol bağı ihdas edemezler.

BEŞİNCİ KISIM

Siyasi partilerin kapatılması

Görevli savcılık ve yetkili mahkeme

MADDE 108. — Siyasi partiler aleyhine kapatma dâvaları Anayasa Mahkemesinde görülür.

Bu dâvalarda savcılık görevi, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yerine getirilir. 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesi nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki Kanunun 35 nci maddesi bu halde de uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianamesine esas teşkil edecek olay ve fiillerin araştırılması ve soruşturulmasında ve dâvanın açılması ve yürütülmesinde, Cumhuriyet savcılarına ve sorgu hâkimlerine tanınan bütün yetkilere sahiptir. Ancak, Anayasa ve kanunların sadece hâkimler tarafından kullanılabilceğini belirttiği yetkiler bunun dışındadır.

Dâva, Anayasa Mahkemesinde duruşmalı olarak görülür. Bu konuda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun son tahkikatla ilgili hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturmayı kendisi veya yardımcıları eliyle yürütür.

Anayasa Mahkemesince verilen kapatma kararları kesindir.

Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu

MADDE 109. — Bu kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere bir Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu kurulmuştur.

Bu kurul, Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlarından kurulur. Bunların en kıdemlisi Kurulun Başkanıdır. Kurulun toplantı yeter sayısı, üye tamsayısının salt çoğunluğudur; karar yeter sayısı, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur; oyların eşitliği halinde Başkanın oyu esastır. Başkanın özürlü veya izinli olması takdirinde, en kıdemli üye ona vekillik eder.

Dördüncü kısma aykırılık halinde dâva açılması

MADDE 110. — Bir siyasi partinin bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı amaçlar gütmesi veya faaliyette bulunması sebebiyle bu kanunun 108 nci madde-

si gereğince kapatılması için Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dâva açılması:

1. Râ'sen; veya,
2. Bakanlar Kurulu'nda görüşüldükten sonra Adalet Bakanının yazılı istemi üzerine; veya hüt,
3. Son milletvekili genel seçimlerine katılmıy olup da Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında gruplu olan ve illi genel kongre toplantısını yapmış olan bir siyasi partinin merkez karar organının üye tamsayısının salt çoğunluğunun cya ile alınan karara dayanarak parti genel başkanının yahut partiyi genel başkana izafeten veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti mercisinin yazılı isteminde yeterli deliller bulunduğu kanısına Cumhuriyet Başsavcılığının varması üzerine olur.

Cumhuriyet Başsavcılığının istemde yeterli deliller bulunduğu kanısına varmıyarak dâva açmıyacağını istemde bulunan siyasi parti genel başkanlığına yazıyla bildirmesinden başlayarak yedi gün içinde bu siyasi partinin genel başkanının yahut partiyi genel başkana izafeten veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti mercisinin Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna yazıyla itirazda bulunma hakkı vardır. Kurul, itirazı uygun görmezse, dâva açılmaz; uygun görürse, Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesine dâva açmakla yükümlüdür.

4. Bu maddenin 2 nci ve 3 nci bendleri hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine dair her hangi bir seçimin Yüksek Seçim Kurulunca Resmî Gazete ile ilân edilecek başlangıç tarihinden veya genel milletvekili seçimlerinin yenilenmesine dair Millet Meclisinin Anayasanın 60 ncu maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca alacağı kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından veya genel milletvekili seçimlerinin Anayasanın 103 ncu maddesi gereğince Cumhurbaşkanı tarafından yenilenmesi halinde bu konuda Cumhurbaşkanı'nın Başbakanla birlikte çıkaracağı ortak kararnamenin Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak oy verme gününün ertesine kadar uygulanamaz.

Dördüncü kısmın hükümlerine aykırılık dolayısıyla kapatma

MADDE 111. — Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı :

1. Parti tüzüğü'nün veya programının yahut partinin faaliyetlerini düzenliyen ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olması; veya

2. Parti genel kongresince yahut merkez karar organı veya merkez yönetim organı veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupların genel kurullarınca bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alınması yahut genelge veya bildirimler yayımlanması takdirinde verilir.

3. A) Yukardaki 2 nci bendde sayılanlar dışında kalan parti organı, mercii, kurulu, yardımcı kol organı veya bir parti üyesi tarafından bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiillerin bu kanunun bu hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra işlenmesi takdirinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemişse, Cumhuriyet Başsavcılığı, bu fiili işliyen organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına işten el çektirilmesini ve bu fiili işliyen parti üyesi veya üyelerinin - işbu bendde sayılan organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına dâhil olsun veya olmasın - partiden kesin olarak çıkarılmasını, ilgili siyasi partinin genel başkanlığından yazı ile ister. İlgili siyasi parti, bu istem alevhine, Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna, istemi a'dığı tarihten başlayarak onbeş gün içinde yazıyla itirazda bulunabilir. Kurul, bu itiraz üzerine, delilleri topladıktan sonra, Cumhuriyet Başsavcılığını, ilgili siyasi partinin temsilcisini ve söz konusu fiili işlediği ileri sürülen parti üyesini ve üyelerini ve - varsa - vekillerini dinler; gereken soruşturmaları doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği na'ip veya na'ipler eliyle yapabilir; tanık çağırabilir ve 82 nci maddede yazılı niteliklere sahip bilirkişi atayabi-

lir. Kurul, itirazı en çok altmış gün içinde karara bağlar ve kararını ilgili siyasi partinin genel başkanlığına yazıyla bildirir. Kurul bu itirazı reddetmişse, söz konusu organ, merci, kurul veya yardımcı kol organının işten el çektirilmesine ve fiili işlediği ileri sürülen parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasına, ilgili siyasi partinin yetkili organlarınca, Kurulun yazılı bildirisinin alınmasından başlayarak otuz gün içinde karar verilmediği takdirde, söz konusu fiillerin bu bendde belirtilen nitelikte fiiller olduğunun, 110 ncu madde uyarınca açılacak dâva sonucunda Anayasa Mahkemesince tesbit edilmesi halinde, ilgili siyasi parti kapatılır.

Bu bend uyarınca alınan partiden kesin olarak çıkarma kararları hakkında 56 ncı madde hükümleri uygulanmaz.

B) Yukardaki (A) fıkrası gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkartılan veya çıkartılmayıp da bir siyasi partinin kapatılmasına sebeb olan parti üyeleri, çıkarma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının kendisine yazıyla bildirilmesinden başlayarak beş yıl süreyle başka hiçbir siyasi partiye alınmaz, parti kurucusu olamaz ve seçimlerde parti listelerinde bağımsız aday gösterilemezler; aksi takdirde, bu gibileri üye kaydeden veya parti kurucusu olarak kabul eden veyahut seçimlerde listesinde bağımsız aday olarak gösteren siyasi partiler hakkında da (A) fıkrası hükümleri uygulanır.

Bir siyasi parti üyesinin o partiden bu bend gereğince kesin olarak çıkarılması halinde bu kimsenin işlediği fiil ayrıca cezai kovuşturmaya konu teşkil etmiş olup da takipsizlik veya muhakemenin men'i veya kesin beraat kararına bağlanmışsa, o kimsenin parti üyeliği hakkı kendilinginden geri döner ve bu kimsenin başka siyasi partilerde üye veya kurucu olmasını veyahut parti listelerinde bağımsız aday olarak gösterilmesini engelleyen yasa dışı engeller kalkar.

C) Parti Yasa Kılmaları İnceleme Kurulunun, yukardaki (A) fıkrası uyarınca siyasi parti tarafından yapılan itirazı kabul etmesi halinde, Kurulun bu kararı kesin olup, bu takdirde, itiraza konu olan fiil dolayısıyla Anayasa Mahkemesine kapatma dâvası açılmaz. Kurulun, itirazı kabul etmesi takdirinde, itiraz konusu olan fiil için hiçbir ceza kovuşturması yapılamaz; daha önce başlanmış ceza kovuşturması ve tahkikatlar sona erer.

Kanunsuz siyasi faaliyetlere mihrak olma sebebiyle kapatma

MADDE 112. — Bir siyasi partinin bu kanunun 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 100, 102 ve 103 ncü maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi takdirinde, o siyasi parti Anayasa Mahkemesince kapatılır.

Bir siyasi partinin yukardaki fıkrada yazılı fiillerin mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi;

a) 111 ncü maddenin 3 ncü bendinin uygulanması sonucunda bu fiillerin o partinin üyelerince kesif bir şekilde işlenmiş olduğunu; ve

b) Bu fiillerin kesif olarak işlenmesinin o partinin merkez karar organı veya merkez yönetim organı veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupları genel kurulları yahut bu grupların yönetim kurullarınca tasvihedildiğinin sübuta ermesiyle olur.

Bu madde gereğince bir siyasi partinin kapatılması hakkında dâva, ancak re'sen Cumhuriyet Başsavcılığınca açılabilir.

Diğer sebeplerle dâva açılması

MADDE 113. — Bir siyasi partinin siyasi partilerle ilgili kanunların bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri dışında kalan emredici hükümlerine aykırılık halinde olması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazıyla başvurulur.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse, bu aykırılığın giderilmesini ilgili siyasi partiye ihtar eder.

Bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararının yazılı olarak ilgili siyasi partinin genel başkanlığına bildirilmesinden başlayarak altı ay içinde bu aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığının re'sen dâva açması üzerine, Anayasa mahkemesince, bu siyasi partinin kapatılmasına karar verilir.

İdari mercilerin, savcıların ve mahkemelerin görevi

MADDE 114. — 111, 112 ve 113 nci maddelerde söz konusu fiil veya hallere bilgi edinmiş idari merciler, mahallî Cumhuriyet Savcılığına derhal ve yazılı olarak bilgi verirler. Mahkemeler dahi, bu gibi fiil veya hallere bilgi edindikleri zaman, durumu, derhal, mahallî Cumhuriyet Savcılığına yazıyla bildirirler.

Cumhuriyet savcılıkları, yukardaki fıkrada söz konusu fiil ve hallere dair edindikleri bilgileri, derhal Adalet Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına yazıyla bildirirler.

Kapatılan partinin malları

MADDE 115. — Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılan siyasi partinin bütün malları Hazineye geçer.

Kapatma kararı Hükümet eliyle uygulanır.

ALTINCI KISIM

Siyasi partilerin kapanması

Kapanma kararı

MADDE 116. — Bir siyasi partinin kapanması hakkında genel kongrece alınacak karar için yeter sayı, hazır bulunan genel kongre üyelerinin üçte ikisidir. Bu karar gizli oyla alınır.

Siyasi partinin kapandığı, genel başkanlık tarafından, genel kongrece kapanma kararının alınışından başlayarak yedi gün içinde, İçişleri Bakanlığına yazıyla bildirilir.

Siyasi partinin tüzel kişiliği bu yazının İçişleri Bakanlığınca alınmasıyla sona erer.

Kapanan siyasi partinin malları

MADDE 117. — 116 nci madde uyarınca kapanan bir siyasi partinin malları, genel kongresinde hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, ancak bir diğer siyasi partiye veya kamu yararına çalışan bir derneğe devredilebilir. Aksi halde, kapanan siyasi partinin malları Hazineye geçer.

Kapanma kararlarının uygulanması, genel kongrenin görevlendirdiği bir tasfiye kurulu eliyle ve Hükümetin gözetim ve denetimi altında olur.

Kapanma kararını veren genel kongre, parti mallarının tasfiye kurulunca, kapanmanın İçişleri Bakanlığına bildirilmesinden başlayarak üç ay içinde kurulacak bir siyasi partiye devredileceğine dair kararı 1 nci fıkra uyarınca alabilir. Kararda öngörülen siyasi parti bu süre içinde kurulmazsa kapanan partinin bütün malları için 1 nci fıkra hükümleri uygulanır.

YEDİNCİ KISIM

Ceza hükümleri

Anayasa Mahkemesince tutulacak sicil için istenen bilgilerin verilmemesine ilişkin ceza müeyyidesi

MADDE 118. — 7 nci madde gereğince tutulacak siyasi partiler sicili için istenen bilgi ve belgeleri vermiyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Oylamada gayrimeşru fiiller

MADDE 119. — Siyasi parti kongrelerinin seçimleri ve kararları için yapılan oylamalarla ilçe kongrelerine delege seçimi ve partilerin köy ve mahalle bölgelerindeki görevlileri ile yedeklerinin seçimi için yapılan oylamalara ve bu oylamaların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Önseçimlerle ilgili olarak kanunda yer alan ceza hükümleri saklıdır.

Parti defter ve kayıtlarıyla ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 120. — 58 nci maddede yazılı defter ve kayıtları tutmayan veya kaybeden parti sorumluları ile bu defter ve kayıtları tahrif edenler, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Organlarda görev alanların resmî mekanlara bildirilmesine ilişkin ceza müeyyidesi

MADDE 121. — 63 ncü maddede yazılı bildirim yükümünü yerine getirmiyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Aynı hüküm, her kademedeki kongrelerle köy ve mahallelerdeki parti görevlileri ve yedeklerinin ve ilçe kongreleri delegelerinin seçimi için yapılacak toplantıların gün ve yerlerini kongre veya toplantıdan yedi gün önce mahallin en büyük mülkiye âmirliğine bildirmiyen parti sorumluları hakkında da uygulanır.

Önseçimlerde propaganda suçu

MADDE 122. — Önseçimlerde 37 nci maddeye aykırı olarak propaganda yapanlar hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Gayrimeşru bağış ve krediler

MADDE 123. — 71 nci madde hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bu bağışı kabul eden parti sorumlusu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

72 nci maddeye aykırı olarak kredi veren kimse ve bu krediyi alan parti sorumlusu hakkında da yukardaki fıkra hükmü uygulanır.

Malî bilgilerin verilmemesi

MADDE 124. — 80 nci madde hükümlerine kasden aykırı hareket eden parti sorumlusu hakkında bin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Tekerrür halinde, ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası da verilir.

Malî incelemede bilgi verilmemesi

MADDE 125. — 81 nci veya 82 nci madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen parti sorumluları ile aynı maddeler gereğince istenen bilgileri kasden vermiyen parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

Askerî nitelikteki partilerle ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 126. — 107 nci maddenin ilk fıkrasında yazılı fiilleri işliyenler, beş yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

107 nci maddenin 2 nci fıkrasına aykırı hareket edenler, bir aydan üç aya kadar hafif hapis cezasına mahkûm edilirler.

Genel ceza müeyyideleri

MADDE 127. — Bu kanunda 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununa yapılan atıflar hakkında söz konusu kanunda yer alan ceza müeyyideleri, siyasi partiler ve sorumluları hakkında da uygulanır.

SEKİZİNCİ KISIM

Değiştirilen, uygulanmayan ve kaldırılan hükümler

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

MADDE 128. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 396 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

Madde 15. — Siyasi partiler, aday listelerini ve adaylarının listedeki sıralarını, kanun ve kendi tüzükleri hükümleri dairesinde yapılacak önseçimlerle oy verme gününden önceki kırkikinci gün tesbit ederler.

Siyasi partilerin yetkili organ veya kurul veya mercilerinince aday gösterilmesi ve adayların sırasının tesbit edilmesi konusunda kanun ile parti tüzük ve yönetmeliklerinde yer alan hükümler saklıdır.

Anayasa Mahkemesiyle ilgili hükümler

MADDE 129. — 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 43 ncu maddesine aşağıdaki bend eklenmiştir :

6. Mali denetimi yapılan veya kapatılmaya istenen siyasi parti ile veyahut kapatma isteminde bulunan Bakanlar Kurulu veya aynı Bakanlar Kuruluna katılan siyasi partilerden biriyle veya kapatma isteminde bulunan siyasi parti ile, Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmeden önceki beş yıl içerisinde üyelik ilişkisi bulunuyorsa, bu dâva ve işlere bakamazlar.

Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesinin uygulanmayacağı

MADDE 130. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesi siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Vicdan ve toplanma hürriyetinin korunması hakkındaki Kanunun uygulanmayacak hükümleri

MADDE 131. — 24 Temmuz 1953 tarihli ve 6187 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 ncu maddeleri hükümleri siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Kaldırılan kanun hükümleri

MADDE 132. — 8 Ağustos 1951 tarihli ve 5330 sayılı Kanunun 1 nci ve 2 nci maddeleri hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Cemiyetler Kanununa Ek Kanunun kaldırılması

MADDE 133. — 4 Temmuz 1963 tarihli ve 9 sayılı Kanun ve bu Kanunu değiştiren 30 Nisan 1963 tarihli ve 228 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Yasama meclisleri içtüzüklerinde yer alamayacak hükümler

MADDE 134. — 20 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Grununun kararlarının, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde üye olan partilileri yasama meclislerine gelen ortak konularda bağlamıyacağına ilişkin olarak bu meclislerin içtüzüklerine hüküm konulamaz.

DOKUZUNCU KISIM**Geçici hükümler***İlk önseçimlerde uygulanacak kurallar*

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun 29 ncu maddesinde söz konusu kanun hükümleri yürürlüğe girinceye kadar, önseçimlerde bu kanunun 30 ncu maddesi ile 32 ilâ 50 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

İlk önseçimler için tedbirler

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun 30 ncu maddesi ile 32 ilâ 50 nci maddelerinin, bu maddelerin yürürlüğe girmesini takibedecek ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği seçimleriyle ilgili olarak yapılacak önseçimlerde uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirler, işbu maddelerde yer alan temel kurallara ve bu temel kuralların ruhuna uygun olarak Yüksek Seçim Kurulunca tesbit edilir. Yüksek Seçim Kurulu, bu amaçla, işbu maddelerde yer alan süreleri gerekli gördüğü tarzda kısaltmak yetkisine sahiptir.

Eski aidat borçları

GEÇİCİ MADDE 3. — Siyasi parti üyelerinin mensuboldukları partilere aidat olup da bu kanunun 60 ncu maddesinin yürürlüğe girdiği tarihte ödenmemiş aidat borçları, söz konusu maddenin 2 nci bendinin 4 ncu fıkrasının 2 nci cümlesi hükmünün uygulanmasında dikkate alınmaz.

İlk Devlet yardımı

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yayımı tarihinden sonra 74 ncu madde uyarınca yapılacak ilk ödemeler, bu kanuna göre Genel Bütçe Kanununa ek ödenek konulmasına dair kanunun yürürlüğe girmesinden başlayarak bir hafta içinde tamamlanır.

Yukarıdaki fıkra uyarınca ve bir defaya mahsus ve mahsus olmak üzere, bu kanunun yayımından önceki Genel Milletvekili Seçimine katılmamış olan ve bu kanunun yayımı tarihinde Millet Meclisinde gruplu olan siyasi partilere de beşyüz biner lira ödenir.

Partilerin kanuna uyma süresi

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yayımlandığı tarihte mevcut siyasi partiler bu kanunun yayımından başlayarak sekiz ay içersinde tüzük ve programları ile yönetmeliklerini ve diğer parti mevzuatını merkez karar organlarının kararı ile ve grup idarecilerini de Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulu kararı ile bu kanun hükümlerine uydurmak zorundadır.

Bu kanunun yayımlandığı tarihte mevcut siyasi partilerin tüzük, program, grup idarecileri, yönetmelik ve diğer mevzuatının hükümleri, yukarıdaki fıkra uyarınca değiştirilinceye kadar yürürlükte kalır.

ONUNCU KISIM

Son hükümler

Diğer kanunların genel olarak uygulanacak hükümleri

MADDE 135. — Medeni Kanun ile Cemiyetler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmıyan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır.

15 Temmuz 1963 tarihli ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun 1 nci maddesinin üçüncü bendi, 16 ncı maddesi, 30 ncu maddesinin ikinci bendi ve 31 nci maddesinin onuncu bendi hükümleri saklıdır.

Yürürlüğe giriş

MADDE 136. — Bu kanunun 1 ilâ 4 ncü, 29 ilâ 51 nci, 74 ncü, 83 ilâ 115 nci maddeleri, 122, 126, 128, 129, 131 nci maddeleri, 1 nci geçici maddesi, 2 nci geçici maddesi, 4 ncü geçici maddesi, 5 nci geçici maddesi, 136 ve 137 nci maddeleri yayımlandığı tarihte; ve diğer hükümleri de işbu kanunun yayımlandığı günden başlayarak sekiz ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 137. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

15 Temmuz 1965

		Millet Meclisi	Cumhuriyet Senatosu
Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerenin tarih ve numarası	: 14.7.1965	1/560	1/551
Bu kanunun yayımının Başbakanlığa bildirildiğine dair Cumhurbaşkanlığından gelen tezkerenin tarih ve numarası	: 15.7.1965	4/236	

Bu kanunun görüşmelerini gösteren tutanakların Cilt, Birleşim ve Sayfa numaraları :

Millet Meclisi Tutanak Dergisi			C. Senatosu Tutanak Dergisi			Millet Meclisi Tutanak Dergisi		
Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa	Cilt	Birleşim	Sayfa
22	148	166.171:172	28	86	7	43	139	4
	152	248	29	100	4:5,28:63		140	73,78:124
23	9	150:151		101	99:138,129:140		141	127:128,147:162
24	27	248		102	158:191,194:195		143	261
25	34	129:130		103	224:260,269:289		T.B.M.M.	
	39	504:523		104	312:349,350:354	4	17	229:289
	40	544:552		105	364:390,393:408			
	41	558:569,575:588		106	412:423,425:456,			
26	44	121:130,132,			459:464			
		132:152		107	468:492,500:507,			
	45	196,196:207			508:531,535:537			
	46	238:249		108	542:565,566:584,			
	48	340:344			600:601,603:640			
	49	409:443	30	109	3,48:59			
	50	451:462						
	51	484:487						

Millet Meclisi Tutanak Dergisi		C. Senatosu Tutanak Dergisi		Millet Meclisi Tutanak Dergisi	
Cilt	Birleşim Sayfa	Cilt	Birleşim Sayfa	Cilt	Birleşim Sayfa
	53		558:564		
	54		606:621		
33	13		596		
	17		664:665,665		
	18		695:697		
34	22		88		
	30		353		
	38		627		
	39		659		
	41		883		
35	46		221		
	47		283:304		
	48		317:326		
	53		369		
	55		473:480,481		
37	72		246:247,248		
	73		295:326		
	74		356:379		
	75		392:415		
	76		421:458		
	77		463:491		
	78		515:530		
	83		699:717		
38	89		173:174		
	91		214:225		
	92		242:259		
	93		285		
	94		343:354		
	96		403:428		
	98		509:525		
	99		577:595		
	100		625:647		
39	102		91:127		
	103		134:139		
	104		158:214		
	105		230:279		
	106		286:343,344:373, 377,382,383:386		
	107		410,416,466, 493:496,501:504		

Millet Meclisi 527 ve 527 ye 1, 2 nci ek S. Sayılı basmayazılar Millet Meclisi 49 ve 140 nci Birleşim Tutanak dergilerine, Cumhuriyet Senatosu 649 S. Sayılı basmayazı Cumhuriyet Senatosu 100 nci Birleşim Tutanak dergisine, T.B.M.M. 25 S. Sayılı basmayazı da T.B.M.M. 17 nci Birleşim Tutanak dergisine bağlıdır.

Bu kanunu görüşen komisyonlar : Millet Meclisi İçişleri, Adalet, Anayasa ve Plân komisyonlarından kurulan Geçici Komisyon ile Cumhuriyet Senatosu İçişleri, Anayasa ve Adalet ve Bütçe ve Plân komisyonlarından kurulan Geçici Komisyon ile Karma Komisyon.